

LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2014–2020 M. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO 2014–2017 M. ATASKAITOS SANTRAUKA

1. FINANSINIS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

Programos įgyvendinimui 2014–2020 m. yra skirta 1,97 mlrd. Eurų, iš kurių ES lėšos sudaro 1,61 mlrd. Eurų. Iki 2017 m. pabaigos pagal Programą patvirtintos (patvirtintose paraiškose ir pasirašytose sutartyse numatytos) paramos suma siekė 1.039,2 mln. Eurų, o išmokėtos paramos suma – siekė 747,3 mln. Eurų, iš kurių ES dalis sudarė 599,4 mln. Eurų. 2014–2017 m. išmokėta parama sudarė 38 proc. visų Programos įgyvendinimui skirtų paramos lėšų. Didžiausia paramos dalis buvo išmokėta pagal aplinkosaugai (biologinei įvairovei, vandens ir dirvožemio gerinimui) skirtą ketvirtąjį prioritetą. Pagal jį išmokėta apie 45 proc. visų iki 2017 m. pabaigos išmokėtų paramos lėšų. Taip pat didelė paramos dalis buvo išmokėta pagal 2A tikslinę sritį, skirtą žemės ūkio sektoriaus modernizavimui ir restruktūrizavimui. Labiausiai prie 2A tikslinės srities įgyvendinimo prisidėjo projektai, kuriais parama skirta investicijoms į žemės ūkio valdas (pagal priemonės M04 „Investicijos į materialųjį turtą“ veiklos sritį 4.1 „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“). Šiems projektams iki 2017 m. pabaigos buvo išmokėta daugiau nei 200 mln. Eurų.

2014–2017 m. buvo pradėti įgyvendinti visi šeši Programos prioritetai ir visos jų tikslinės sritys. Pagal visas jas buvo rinktos ir patvirtintos paraiškos, patvirtinta parama. Liko tik viena tikslinė sritis (5C, skirta atsinaujinančių energijos išteklių skatinimui), pagal kurią parama dar nebuvo išmokėta ir deklaruota Europos Komisijai, tačiau pagal ją patvirtintos 8 paraiškos daugiau kaip 12 mln. Eurų sumai (kas siekia 25 proc. visos tikslinei sričiai skirtos paramos). Pirmasis prioritetas, skirtas žinių perdavimui ir inovacijoms žemės ūkio, miškininkystės sektoriuose ir kaimo vietovėse skatinti, buvo įgyvendinamas per 2–6 prioritetus horizontaliai. Prie pirmojo prioriteto prisidedančios priemonės – M01, skirta profesinio mokymo ir parodomųjų projektų įgyvendinimui, M02, skirta konsultavimui, ir M16, skirta bendradarbiavimui skatinti – taip pat įgyvendinamos pakankamai sėkmingai.

2. PROGRAMOS PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMAS

1 PRIORITETAS. ŽINIŲ PERDAVIMO IR INOVACIJŲ ŽEMĖS ŪKIO, MIŠKININKYSTĖS SEKTORIUOSE IR KAIMO VIETOVĖSE SKATINIMAS

2014–2017 m. parama buvo patvirtinta ir išmokėta pagal visas tris prie 1 prioriteto prisidedančias priemones. Iki 2017 m. pab. pagal M01 priemonę įgyvendinti 2 profesiniam mokymui skirti projektai, kuriuose dalyvavo 1.523 mokymų dalyviai. Konsultavimo paslaugomis (pagal M02 priemonę) pasinaudojo 3.625 paramos gavėjai, kurių didžioji dalis buvo konsultuojami agrarinės aplinkosaugos srities klausimais. Šie konsultavimo projektai dar nebuvo baigti ir paramos gavėjai dar neišnaudojo visos konsultavimui patvirtintos paramos. Įgyvendinant priemonę M16 „Bendradarbiavimas“ buvo patvirtinta 12 EIP veiklos grupių galimybių studijų ir pradėti įgyvendinti 5 šių grupių projektai. Iki 2017 m. pab. taip pat pradėti įgyvendinti 6 smulkių ūkių bendradarbiavimo projektai, kuriais prisidedama prie ūkio ekonominės veiklos rezultatų gerinimo bei restruktūrizavimo.

2 PRIORITETAS. ŽEMĖS ŪKIO KONKURENCINGUMAS IR TVARUS MIŠKŲ VALDYMAS

2014–2017 m. pagal antrąjį prioritetą išmokėtos paramos suma siekė 289,4mln. Eurų ir sudarė 47 proc. visos šiam prioritetui skirtos lėšų sumos. Didžiausia paramos lėšų dalis buvo išmokėta pagal 2A tikslinę sritį, skirtą ūkių modernizavimui skatinti, o mažiausia – pagal 2C tikslinę sritį, skirtą miškininkystės ekonominės vertės didinimui.

2014–2017 m. iš viso buvo paremtos 2.398 žemės ūkio valdos, iš kurių 2.139 įgyvendino investicijų į ūkių restruktūrizavimą ir modernizavimą projektus, o 259 – jaunųjų ūkininkų įsikūrimo projektus. Taip

pat buvo paremti 2.007 smulkūs ūkiai, siekiant jiems sudaryti sąlygas aktyviau dalyvauti rinkoje. Be to, buvo vykdomos investicijos į su žemės ūkio ir miškininkystės plėtra, modernizavimu ar pritaikymu susijusių infrastruktūrą. Šioje srityje buvo įgyvendinti 93 žemės ūkio vandentvarkos projektai. Viešosios išlaidos šiems projektams siekė 26,5 mln. Eurų. Taip pat buvo įgyvendinti 7 projektai, kurie skirti miškų infrastruktūrai gerinti, o jiems išmokėtos paramos suma siekė 427,6 tūkst. Eurų. Pagal antrąjį prioritetą investicijos buvo skirtos ir miškininkystės technologijų diegimui bei miško produktų perdirbimui, rinkodarai. Šioje srityje iki 2017 m. pabaigos buvo įgyvendintas 31 projektas, kuriam išmokėtų lėšų suma sudarė daugiau nei 1,4 mln. Eurų.

3 PRIORITETAS. MAISTO TIEKIMO GRANDINIŲ ORGANIZAVIMO SKATINIMAS

2014–2017 m. pagal trečiąjį prioritetą išmokėtos paramos suma siekė beveik 21 mln. Eurų ir sudarė beveik 13 proc. visos šiam prioritetui skirtos lėšų sumos. Įgyvendinant 3A tikslinę sritį, skirtą produktų perdirbimui, kokybės sistemoms, trumpoms maisto tiekimo grandinėms ir gamintojų grupėms skatinti, parama buvo išmokėta šioms veikloms: žinių perdavimui ir informavimui, konsultavimo paslaugoms, ūkininkų dalyvavimui žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemose ir su tuo susijusių patiriamų išlaidų kompensavimui, taip pat ūkių modernizavimui, žemės ūkio produktų perdirbimui, rinkodarai ir plėtrai, siekiant aukštesnės produktų kokybės. Buvo užbaigti 23 projektai, kuriems skirta parama investicijoms žemės ūkio valdose bei investicijoms į žemės ūkio produktų perdirbimą ir rinkodarą. Svarbu paminėti, kad 2017 m. pagal 3A tikslinę sritį paramos lėšos buvo išmokėtos 207 žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų dalyviams: 160 dalyvių pagal tęstinius 2007–2013 m. KPP įsipareigojimus ir 47 pateikusiems naujas paraiškas pagal 2014–2020 m. KPP.

2017 m. buvo pradėta įgyvendinti 3B tikslinė sritis, skirta paskatinti žemės ūkio valdas dalyvauti rizikos valdymo sistemose. Pagal ją išmokėta daugiau kaip 1,5 mln. Eurų paramos, kurią gavo 402 ūkiai ir ją panaudojo draudimo įmokoms kompensuoti.

4 PRIORITETAS. APLINKOSAUGA – BIOLOGINĖ ĮVAIROVĖ, VANDENS IR DIRVOŽEMIO

Programos 4 prioritetą yra skirtas su žemės ūkiu ir miškininkyste susijusių ekosistemų atkūrimui, išsaugojimui ir pagerinimui. 2014–2017 m. pagal jį išmokėtos paramos suma siekė 341,3 mln. Eurų ir sudarė net 59 proc. visos šiam prioritetui skirtos lėšų sumos. Daugiausia paramos (222,9 mln. Eurų) buvo skirta išmokoms už vietoves, kuriose esama gamtinių ir kitokių specifinių kličių.

4 prioritetą sudaro trys tikslinės sritys: 4A – skirta biologinės įvairovės išsaugojimui, 4B – vandens kokybės gerinimui ir 4C – dirvožemio kokybės gerinimui. 2017 m. Programos lėšomis buvo paremtas 233,6 tūkst. ha žemės ūkio paskirties ir 13 tūkst. ha miško plotas, kuriame vykdomos su biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsauga susijusios valdymo sutartys; 3,2 tūkst. ha plotas, kuriame vykdyti su vandentvarkos gerinimu susiję įsipareigojimai ir 207,4 tūkst. ha plotas, kuriame buvo vykdomos veiklos, susijusios su dirvožemio valdymo gerinimo ir dirvožemio erozijos prevencija. Šie plotai daugiausia apėmė žemės ūkio veiklą „Natura 2000“ vietovėse, ekologinį ūkininkavimą, taip pat ūkininkavimą pagal aukštesnius nei privaloma aplinkosauginius reikalavimus, prisiimtus pagal „Agrarinės aplinkosaugos“ priemonės veiklas.

5 PRIORITETAS. EFEKTYVUS IŠTEKLIŲ NAUDOJIMAS

2014–2017 m. pagal penktąjį prioritetą išmokėtos paramos suma siekė 20 mln. Eurų ir sudarė 11 proc. visos šiam prioritetui Programoje skirtos lėšų sumos. Parama buvo išmokėta pagal 5D ir 5E tikslines sritys, skirtas žemės ūkio veiklos poveikio klimato kaitai mažinimui.

Šiomis lėšomis paremti 289 veiksmai, prisidedantys prie žemės ūkio išmetamo šiltnamio efekto sukeliančių dujų (ŠESD) ir amoniako kiekio mažinimo. Tiesiogiai ir netiesiogiai prie šio tikslo prisidėjo veiksmai, įgyvendinami 23,6 tūkst. ha plote. Be to, iki 2017 m. pabaigos 383 valdos gavo paramą miško įveisimui, tokiu būdu siekiant prisidėti prie anglies dioksido išlaikymo ir sekvestracijos miškininkystėje.

Papildomai šiuo tikslu buvo remiama miškų plotų priežiūra bei tam skirti veiksmai žemės ūkio paskirties žemėje. Bendras žemės ūkio ir miškininkystės paskirties žemės plotas, kuriame buvo vykdomos su anglies sekvestracija ir išsaugojimu susijusios valdymo sutartys, siekė 53,3 tūkst. ha.

Iki 2017 m. pabaigos dar nebuvo baigtų projektų, skirtų biodujų gamybai. Tačiau 2017 m. pagal priemonės M06 „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklą 6.4.2 „Parama biodujų gamybai iš žemės ūkio ir kitų atliekų“ buvo patvirtintos 8 paraiškos, kurioms skirta parama siekė 12 mln. Eurų.

6 PRIORITETAS. EKONOMINĖS PLĖTROS IR SOCIALINĖS ĮTRAUKTIES SKATINIMAS

2014–2017 m. pagal šeštąjį prioritetą išmokėtos paramos suma siekė 20,1mln. Eurų ir sudarė 7 proc. visos prioritetui skirtos paramos. Šiomis lėšomis 2017 m. buvo baigti pirmieji 5 projektai, skirti ne žemės ūkio veiklos verslui kaime, paramą gavę pagal 2014–2020 m. KPP. Taip pat toliau buvo remiami veiksmai, kuriais gerinamos paslaugos ir infrastruktūra kaimo vietovėse – įgyvendinti 1.940 projektai. Jais daugiausia investuota į privačios infrastruktūros gerinimą, keičiant asbestinių stogų dangas. Įgyvendintas 1 vietinių kelių infrastruktūros gerinimo projektas, kurio metu rekonstruota 1,9 km kelių. 2017 m. pabaigoje gyventojų, kurie naudojami geresnėmis paslaugomis ir infrastruktūra, skaičius siekė 68.978 asmenis (arba 6,6 proc. visų kaimo gyventojų).

Įgyvendinant LEADER priemones, 2014–2017 m. buvo išmokėta parengiamoji parama vietos plėtros strategijoms (toliau – VPS) parengti bei atrinktos 49 vietos veiklos grupės (toliau – VVG) (46 kaimo vietovių ir 3 dvisektorės, finansuojamos iš EŽŪFKP ir EJŖŽF). Gyventojų skaičius, tenkantis VVG, siekia 1.075.726 asmenis ir apima visus Lietuvos kaimo vietovėse gyvenančius žmones. Per 2017 m. šioms VVG buvo pateiktos 187 paraiškos vietos projektams įgyvendinti, iš kurių VVG atrinko ir patvirtino 27 projektus, tačiau nei vienas jų dar nebuvo baigtas.

3. VEIKLOS REZULTATŲ PLANO (ORIENTYRŲ) ĮGYVENDINIMAS

Programoje pateiktame veiklos rezultatų plane nurodyti pagal kiekvieną prioritetą suplanuoti pasiekti tikslai, t. y. 2018 m. planuojamos pasiekti tarpinės reikšmės (orientyrai) ir 2023 m. planuojamos pasiekti galutinės reikšmės. Veiklos rezultatų plane numatyti 13 rodiklių bei 2 papildomi rodikliai.

Iki 2017 m. pabaigos buvo pradėti įgyvendinti visi veiklos rezultatų plano rodikliai, išskyrus vieną – „Investavimo į atsinaujinančios energijos gamybą veiksnių skaičius (5C TS)“. Daugelio rodiklių orientyrų reikšmės buvo pasiektos ir viršytos arba pasiektos bent minimaliu 85 proc. lygiu – tokiu lygiu įgyvendinti 7 iš 13 pagrindinių rodiklių bei 1 iš 2 alternatyvių rodiklių. Didžiausia rizika nepasiekti 2018 m. suplanuotų orientyrų reikšmių kyla įgyvendinant 3 ir 5 prioritetus, taip pat 6 prioriteto viešųjų išlaidų rodiklio.

4. VEIKSMAL, SIEKIANT UŽTIKRINTI PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO VEIKSMINGUMĄ

Siekiant užtikrinti 2014–2017 m. Programos įgyvendinimo veiksmingumą ir kokybę, buvo atliekami: 1) Programos pakeitimai, 2) Programos administravimo taisyklių pakeitimai bei inicijuojami ar atliekami nacionalinių teisės aktų pakeitimai 3) priemonės įgyvendinimo taisyklių pakeitimai bei kiti veiksmai.

2017 m. buvo patvirtinti du Programos pakeitimai – antrasis ir trečiasis. 2017 m. vasario 14 d. Europos Komisijos patvirtintu Programos pakeitimu siekta užtikrinti didesnes pasirinkimo galimybes potencialiems pareiškėjams. Buvo išplėstas žemės ūkio veiklos apibrėžimas įtraukiant į jį pripažintų žemės ūkio kooperatyvų iš savo narių jų ūkiuose pagamintų (išaugintų) žemės ūkio produktų supirkimą ir realizavimą, tokių produktų perdirbimą ir realizavimą. Taip pat pakeistos tinkamumo finansuoti sąlygos pagal priemones ir veiklos sritis, paramos intensyvumas, atrankos kriterijų nustatymo principai, paramos sumos ir normos, paramos išmokėjimo tvarka, tikslinami paramos gavėjų apibrėžimai ir kt. Užtikrinant suderinamumą su Lietuvos teisės aktais, pakeistas ir nacionalinis įstatymas, apibrėžiantis žemės ūkį ir kaimo plėtrą, o žemės ūkio veiklos apibrėžimas papildytas atitinkamomis nuostatomis dėl

pripažintų kooperatyvų veiklos. Trečiąjį Programos pakeitimą Europos Komisija patvirtino 2017 m. rugpjūčio 28 d. 8. Šiuo pakeitimu pagerintos dalyvavimo sąlygos kai kurių priemonių potencialiems pareiškėjams, padidintas tinkamų finansuoti išlaidų sąrašas, panaikintas viešosios paramos sumos ribojimas vienam projektui, padidintas paramos intensyvumas.

Siekiant supaprastinti ir paspartinti bendrą visoms priemonėms taikomą paraiškų vertinimo ir administravimo tvarką bei paspartinti procesus, buvo atlikti du Programos administravimo taisyklių keitimai – nustatyti vertinimo etapų terminai, atsisakyta perteklinių procedūrų ir kt. Siekiant spręsti ir kontroliuoti problemas, iškilusias atskirų priemonių įgyvendinimo metu, 2017 m. taip pat buvo atliekami priemonių įgyvendinimo taisyklių keitimai. Buvo atlikti pakeitimai pagal priemones M02, M04, M06, M07, M08, M09, M10, M12, M13, M16, M17 bei M19.

5. VEIKSMAL VYKDANT TECHINĖS PAGALBOS IR PROGRAMOS VIEŠINIMO REIKALAVIMUS

2014–2020 m. parama Techninei pagalbai teikiama įgyvendinant tris veiklos sritis: 1) Programos įgyvendinimas; 2) Programos informavimas ir viešinimas; 3) Lietuvos kaimo tinklas (toliau – LTK). 2014–2020 m. Techninei pagalbai skirtos paramos lėšos siekia 67,4mln. Eurų. Iki 2017 m. pab. buvo išmokėta 28,3 mln. Eurų (42 proc. skirto finansavimo), iš jų 24,6 mln. Eurų skirta Programos įgyvendinimo ir administravimo išlaidoms, 3,5 mln. Eur – viešinimui ir informavimui ir 225,9 tūkst. Eurų – LKT veiklai.

Siekiant užtikrinti efektyvų, veiksmingą ir teisingą Programos valdymą, įgyvendinimą ir priežiūrą, parama pagal pirmąją veiklos sritį skiriama Žemės ūkio ministerijai, Nacionalinei mokėjimo agentūrai ir Žemės ūkio informacijos ir akimo verslo centrai.

2017 m. įgyvendinant ŽŪM projektą buvo samdomi valstybės tarnautojai ir darbuotojai (dirbę pagal darbo sutartis), kurie visą arba dalį darbo laiką skyrė darbui, susijusiam su Programos įgyvendinimu. Taip pat ŽŪM darbuotojai dalyvavo seminaruose konferencijose, mokymuose, kituose renginiuose Lietuvoje bei užsienyje. Pagal NMA projektą buvo vykdomos veiklos, susijusios su sklandžiu Programos administravimu: darbo užmokestis valstybės tarnautojams, vystomos komunikacijos paslaugos, NMA darbuotojų žinių gerinimas. ŽŪIKVC projektas taip pat buvo skirtas darbuotojų apmokymams, atlyginimams. Pagal antrąją veiklos sritį vykdomi 2 projektai. ŽŪM projektu buvo organizuojamas programos viešinimas žiniasklaidoje, vykdomos kitos KPP įvaizdžio formavimo ir viešinimo priemonės, rengiami informaciniai renginiai. NMA projektu, 2017 m. buvo naudojamos įvairios komunikacijos priemonės apie EŽŪFKP paramą kaimo plėtrai (transliuojamos informacinės rubrikos, publikuojama informacinė medžiaga, kvietimai teikti paraiškas).

Įgyvendinant LKT, 2017 m. buvo parengtas antrasis periodinis veiksmų planas, detalizuojantis Veiksmų programoje numatytų veiklų ir priemonių įgyvendinimą. Jame numatytos dvi 2017 metų Tinklo prioritetinės veiklos sritys: (1) verslo ir verslumo skatinimas, įskaitant socialinį verslą; (2) LEADER ir vietos plėtros strategijų įgyvendinimo kokybė bei teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas. 2017 m. buvo organizuojami LKT darbo grupių posėdžiai, įgyvendinamos veiksmų ir komunikacijos plano veiklos ir priemonės (seminarai, apskritojo stalo diskusijos, kiti renginiai, VVG mokymai, administruota interneto svetainė ir t.t.).